

Indledningen er redigeret af Krista Stinne Greve Rasmussen og Kirsten Vad

Tilsyn ved mag.art. Kira Kofoed

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Nordens Konst”

ved Stine Guldahl Holst

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Det skandinaviske Selskab
- 3 Thorvaldsens uomgængelighed
- 4 Modtagelse
- 5 Anvendt litteratur
- 6 Anvendt webside

1 Anledning

Lørdag den 23. marts 1844 afholdt Det skandinaviske Selskab møde på hotel d'Angleterre i København, hvor kunsthistorikeren N.L. Høyen holdt foredraget *Om Betingelserne for en Skandinavisk Nationalkonst's Udvikling*. Grundtvig, der var medlem af selskabet, bidrog til aftenens tema med sangen “Nordens Konst”. Sangen blev sunget først på aftenen, inden N.L. Høyen tog ordet (jf. *Fædrelandet*, 25. marts 1844, sp. 12.321).

Det skandinaviske Selskab blev stiftet i det tidlige efterår 1843. Ved selskabets andet møde, den 20. oktober 1843, blev der fremlagt et ønske om en egen visebog. Ideen var, at møderne i Det skandinaviske Selskab skulle gøres attraktive ved bl.a. “musikalske Præstationer”, og “da skulde de Sange, som bleve afsungne trykkes og uddeles til Medlemmerne og saaledes danne Grundlaget for det skandinaviske Selskabs Visebog” (*Berlingske Tidende*, 21. oktober 1843, sp. 2). Visebogen blev straks iværksat, og ved mødet den 23. marts 1844 blev “Det scandinaviske Selskabs Visebog Nr. 5” omdelt med “Nordens Konst” som den første sang i hæftet.

2 Det skandinaviske Selskab

Det skandinaviske Selskab blev stiftet som en reaktion på, at kancelliet hen over sommeren 1843 havde afvist oprettelsen af en anden skandinavisk sindet forening: Skandinavisk Samfund. Skandinavisk Samfund var en forening udsprunget af de skandinaviske studentermøder, som fandt sted i 1840'erne. Efter studentermødet i Uppsala i juni 1843, opstod ønsket om et selskab, der kunne knytte tættere bånd mellem de skandinaviske folk. Formålet med foreningen var således: "at fremme det sociale og litteraire Samqvem mellem de skandinaviske Folk" (*Fædrelandet*, 29. juni 1843, sp. 10.255). Men samfundet vakte bekymring hos Christian 8. og kancelliet, der frygtede, at foreningen havde et politisk sigte, som kunne give udenrigspolitiske problemer, og derfor blev Skandinavisk Samfund aldrig tilladt (se [indledningen til Om Nordens Historiske Forhold](#) og Becker-Christensen 1981, s. 109-115).

Den 1. september 1843 stiftedes så Det skandinaviske Selskab, da 34 respektable borgere i København trådte sammen. Formålet var "at fremme en nærmere Forbindelse mellem de skandinaviske Folk: *dels* ved regelmæssige selskabelige Sammenkomster med Svenske og Norske af de dannede Classer [...] *dels* ved Foretagender, sigtende til at befordre almindeligere Kjendskab til de forskjellige skandinaviske Sprog" (*Fædrelandet*, 4. september 1843, sp. 10.787). Det nye selskab havde altså ikke noget væsensforskellig formål i forhold til Skandinavisk Samfund, men initiativtagerne var at regne blandt Københavns bedre borgerskab, og det gjorde en forskel (se også [indledningen til Om Nordens Historiske Forhold](#) og Becker-Christensen 1981, s. 109-124).

3 Thorvaldsens uomgængelighed

Der var ingen over og ingen ved siden af Bertel Thorvaldsen i dansk kunst i første halvdel af 1800-tallet. Han var ikke blot den største danske kunstner i sin tid, han kunne tilmed måle sig med resten af datidens store europæiske billedhuggere. Thorvaldsen brugte hovedparten af sit liv i Rom (han boede i Rom i årene 1797-1818, 1821-1838 og vendte kortvarigt tilbage i 1841-1842), hvor han, foruden de bestillingsværker han lavede, skabte værker i en nyklassisk stil med motiver hentet primært fra antikke fortællinger. Det var ganske få værker af ham, der var at finde på dansk jord, men hans internationale stjernestatus gjorde ham til en national stolthed og sikrede ham en heltemodtagelse, da han besluttede at vende tilbage til sit fødeland i 1838 (se [indledningen til "Chor"](#)).

I Danmark som i resten af Europa spirede nationalromantikken i 1800-tallet, og i billedkunsten kom det til udtryk ved landskabsmalerier, der viste landskab og folkeånd som uløseligt forbundne, ligesom der skete en bevægelse hen imod en ny motivkreds, hvor folkets fjerne fortid i form af hedengangne guder og sagn samt middelalderhistoriske begivenheder var fremherskende. Diskussionen om dyrkelsen af den nordiske motivkreds frem for de klassiske antikke motiver strakte sig over første del af 1800-tallet, den periode hvor Thorvaldsen var i Rom og netop dyrkede de klassiske motiver til begejstring for resten af Europa.

Thorvaldsen kom aldrig til at benytte den nordiske mytologi i sin kunst, skønt

opfordringerne til at inddrage de nordiske motiver kom fra flere venner og kongen, Christian 8., selv. I Rom unddrog han sig det nationalromantiske, ligesom han unddrog sig at tage stilling i diskussionen om den nordiske motivkreds relevans for billedkunsten (jf. Kofoed 2014).

Både Grundtvig og N.L. Høyen var stærke tilhængere af brugen af nordiske motiver, Grundtvig i sit litterære virke, Høyen i sit virke som kunsthistoriker ved Kunstakademiet. Deres bidrag på en aften i Det skandinaviske Selskab, hvor temaet var betingelserne for en skandinavisk nationalkunst, var naturligt fokuseret på nordiske motiver og historie – alligevel er Thorvaldsen uomgængelig for dem begge (for Høyens foredrag og indledende hyldest af Thorvaldsen se Høyen 1844, s. 4-7). Grundtvig åbner sin sang med en hyldeststrofe til Thorvaldsen, hvori han sammenligner ham med den nordiske figur Vølund og med den ypperste klassiske billedhugger Fidias. Hermed fæstner Grundtvig Thorvaldsen i Norden og indsætter ham i den klassiske kontekst, som hans kunst afspejler. Anden strofe indledes med et disjunktivt “Men *Nordens Kunst*”, der gør det klart, at nok er Thorvaldsen en ypperlig nordisk kunstner, men nordisk kunst er andet og mere. Nordens kunst, udsprunget af Nordens ånd, har ligget skjult i bjergets dyb (strofe 2-3), men nu er den ved at dukke op fra dybet, og byggeriet af Thorvaldsens Museum er et eksempel på, at Nordens kraft er ved at manifestere sig på ny (strofe 4-5). Grundtvig sonderer sangen igennem tydeligt mellem Nordens kunst og den nordiske kunstner (Thorvaldsen), men lader dem mødes i opførelsen af Thorvaldsens museum, der ikke udtømmer, men nærmere indvarsler, at en ny blomstringstid for Norden er på vej.

4 Modtagelse

Grundtvigs sang, “Nordens Kunst”, blev trykt som en del af den aldrig fuldendte *Det skandinaviske Selskabs Visebog*. Sangen vandt ingen udbredelse og blev ikke siden genoptrykt i sin helhed. Men da Thorvaldsen døde den 24. marts 1844, dagen efter mødet i Det skandinaviske Selskab, tryktes et fyldigt referat af mødet, herunder også første strofe af Grundtvigs sang, i *Fædrelandet* den 25. marts 1844.

5 Anvendt litteratur

- Becker-Christensen, Henrik (1981) *Skandinaviske drømme og politiske realiteter*. Aarhus.
- *Berlingske Tidende*, se *Den til Forsendelse med de Kongelige Rideposter privilegerede Berlingske politiske og Avertissements-Tidende* (1843).
- *Den til Forsendelse med de Kongelige Rideposter privilegerede Berlingske politiske og Avertissements-Tidende* (1843), 21. oktober, nr. 283. København.
- *Fædrelandet* (1843a), 29. juni, nr. 1.279. København.
- *Fædrelandet* (1843b), 4. september, nr. 1.346. København.

Fædrelandet (1844), 25. marts, nr. 1.537. København.

- [Hjort, J.M.L.] udg. (1844) "Det scandinaviske Selskabs Visebog Nr. 5" i *Det scandinaviske Selskabs Visebog*, s. 29-36. København.
- [Hjort, J.M.L.] udg. (1843-1846) *Det scandinaviske Selskabs Visebog*. København.
- Høyen, N.L. (1844) *Om Betingelserne for en skandinavisk Nationalkonst's Udvikling: et Foredrag holdt d. 23. Marts 1844 i det Skandinaviske Selskab*. København.

6 Anvendt webside

- [Kofoed, Kira \(2014\) Nordisk mytologi i Thorvaldsens kunst – et så godt som udeladt motiv, arkivet.thorvaldsensmuseum.dk](https://arkivet.thorvaldsensmuseum.dk) (21. april 2022)